27

DE

HOMINE

PRÆSIDE

M. IO. LUDOVICO BOYE,

FACULT. PHILOS. ADJUNCTO

Disputabit d. 21. April. 1714.

ANDREAS BENTZIUS, Colmaria-Alsatus.

TYPIS WERTHERIANIS.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

THESES PHILOSOPHICÆ
DE
HOMINE.

Th. I.

SApientia non paratur ex quarumvis rerum ſcientia, ſed illarum duntaxat, quæ ſunt majoris ponderis ac momenti. Multa ſunt, quæ ſine dedecore ignorat Sapiens. Quantum enim eſt quod neſcimus! Sunt vero & alia, cognitu plane neceſſaria, ut Sapientis nomen tueri nequeat, quisquis ſolidiore illorum cognitione eſt deſtitutus.

2. *Anaxagoras* quæſitus, cujus rei cauſa natus eſſet, cœli ſolis & lunæ videndi reſpondebat. Sed plus quod miremur in homine, quam in cœlo & terra habemus; cum judice *Sophocle*, nihil æque ſtupendum ac hominem natura parens produxerit unquam.

3. Sapiens ergo in hancce collocatum ſe eſſe ſtationem judicat, ut ſe ipſum rite cognoſcat: conditoris ſui veſtigia in ſe ipſo legat, ſummamque in Deo & quærat & inveniat felicitatem.

 4.Præ-

4. Præcipua hæc ſunt Sapientiæ humanæ momenta, heic ſumma & nucleus elegantioris & generoſioris Philoſophiæ. Quodſi cum *Ennio* paucis philoſophandum, hæc ſane illuſtriora noſtræ meditationis debebant eſſe objecta.

5. A Deo incipit Sapientis amor, ſed cognitio à ſe ipſo exordium ducit. Scilicet intellectus propinquiora & faciliora, ſed voluntas nobiliora & excellentiora poſtulat objecta.

6. Nos ipſos ergo noſſe diſcamus Non enim *Thaletis*, aut alius Græciæ Sapientis, ſed ipſius Dei *Cicerone* fatente eſt præceptum: Noſce te ipſum. Notitia namque ſui ipſius, ut eleganter judicat *Simplicius*, principium eſt & finis Philoſophiæ, omniſque felicitatis humanæ fundamentum: quo ſenſu *Demonax* interrogatus, quando philoſophari cepiſſet, cum me ipſum cognoſcere cepi, apte reſpondebat.

7. Duplex vero eſt hominis in Philoſophia conſideratio, *Moralis* & *Phyſica*. Sed cum hæc illius ſit fundamentum, hominem quatenus ſubſtantiarum naturalium certa eſt ſpecies, nunc unice contemplabimur.

8. *Homo ergo quis eſt?* Forte *Diogenem Sinopenſem*, lepidum illud caput, videbor imitari, qui accenſa media meridie lucerna, homines quærebat. Inanis namque & fruſtranea hæc eſt quæſtio, cum nihil ſit notius homini quam homo ipſe, ſive ſe ipſum ſive alios intueatur.

9. Sed non imaginem quæro, quæ hominem animal illud ut vocavit *Ariſtoteles*, terreſtre, pedeſtre bipes, ſecundum externam figuram & proprietates in ſenſus incurrentes adumbrat; ideam quæro, quæ naturam

&

& essentiam, quantum quidem hanc scire nobis est datum rite repræsentet.

10. Falluntur in hoc multi, quod imagines rerum cum ideis confundant- Experientia namque docet, multorum imagines nos habere, quorum tamen ideæ menti non obversantur, eo quod illorum essentias non assequamur.

11. *Homo ergo quis est?* Prolixa sane quæstio, quæ prolixioribus est digna commentationibus. Nobilissimum enim est Dei opificium, admirabile hujus universi compendium, cum quicquid mundus continet, hic in se ipso complectatur.

12. Duas substantias, quas res alii vocant, novimus, corpora & mentes; *homo* vero *res est, ex mente finita, & corpore organico composita.* Brevis sane definitio, quæ vero compendium & summam exhibet illorum, quæ de homine prolixius a Philosophis traduntur, accuratiore autem meditatione neutiquam sunt indigna.

13. Quo quis enim diligentius mentem & corpus fuerit scrutatus, eo illustriorem sui ipsius obtinebit notitiam, Dei Sapientiam & potentiam eo magis admirabitur, & ampliores in omni eruditionis genere faciet progressus Nos hac quidem Dissertatione *generalior* consideratio solicitos unice tenebit, quæ *speciatim* tum de *corpore*, tum de *mente* dici poterant, hæc alii reservabimus tractationi.

14. *Corpus humanum* machina est corporea naturalis artificiosissima, e variis organis, infinitaque tubulorum, & liquorum in hisce jugiter decurrentium, congerie, subtilissime coagmentata, ut hinc ad diversas operationes, tam vitales, quam animales obeundas perquam sit idonea.

 15. Ipsa

15. Ipsa natura, quam sequuntur, qui sunt artis illius, quæ de corpore humano præcipit periti, totam hancce machinam in *ventres* & *artus* distinguit.

16. *Ventres* dicuntur insignes illæ cavitates, quæ non includuntur in alia cavitate corporis nostri, plurima autem nobilia, ac vitæ necessaria viscera comprehendunt; quales tres sunt: *Supremus*, *Medius* ac *infimus*, secundum situm ac ordinem quem tenent in corpore nostro.

17. *Supremus* venter *caput* vocatur, & præter involucra externa, organa sensoria, oculos, aures, nares, in se complectitur cerebrum, cerebellum, & principia nervorum.

18. *Medius* venter *pectus* vel thorax salutatur, & cor, pulmones, ac diaphragma comprehendit.

19. *Infimus* denique *abdominis* nomen gerit, ac in se fovet ventriculum, intestina, hepar, lienem, renes, vesicam, partesque genitales. Ut sic non errarit, qui corpus humanum sacco comparavit, variis iisque nobilissimis & excellentissimis instrumentis repleto.

20. *Artus* sunt membra, medio ac infimo ventri adnata, in certos articulos, ossiumve commissuras aut juncturas distincta, quæ apprehensioni, ob ambulationi aliisque inseruiunt usibus.

21. Qui medio ventri sunt adnata, *superiores* vel *brachia* vocantur; sed qui infimo, hos *inferiores*, *pedesve* dicere solemus.

22. Quæ ad constitutionem corporis hujus concurrunt, non unis quidem a Physicis distingui solent modis: certum tamen est partium alias esse *solidas*, alias vero *fluidas*.

23. *Par-*

23. *Partes solidæ* dicuntur, quæ eundem intra se situm continue servant, ut fibræ, membranæ, tendines, cartilagines, ossa, musculi, arteriæ, venæ, nervi: *fluidæ* vero vocantur quæ per cavitates solidorum continue decurrunt, quales sunt vel *humores*, quorum nobilissimus est sanguis: vel *vapores* quos Spiritus solent appellare.

24. *Mentis* nomine quam animam rationalem alii vocant, cogitativum illud principium, quod est in nobis actuosissimum intelligo, cujus intime sumus conscii, ut nec dubitare possimus, quin simul illius existentiam efficacissime demonstremus.

25. Quod licet innumera percipiat, plura tamen scire vult atque desiderat: quædam negat, quædam affirmat, aliis assensum dat, aliis subtrahit; ex cognitis & perspectis, in obscuriorum & incertiorum notitiam, nunc facilius & una solum alterave illatione mediante, nunc operosius, provehitur.

26. Illorum quæ semel sunt cognita recordatur, artificiosissima opera excogitat, in omnes actus & operationes suas reflectit.

27. Quod amat optat & sperat quæ sunt bona, sed fugit & aversatur, quæ sub ratione mali fuere repræsentata.

28. Qui proprietates hasce quas menti tribuimus, varios nempe cogitandi modos, cum proprietatibus & operationibus, quas in corpore deprehendimus accuratius contulerit, nihil connexionis inter se easdem habere facile deprehendet.

29. In corpore extensionem, & quæ inde fluunt, negata saltem extensione intelligi non possunt, depre-

hen-

hendimus: ſed alia plane ſunt quæ menti adſcribimus attributa, diſtinctiſſimæ operationes.

30. Quodſi ergo ſubſtantiæ ſunt primum ſubjectum proprietatum ac modorum: per attributa & proprietates eædem nobis innoteſcunt: diverſa autem attributa, quæ nil connexionis cum ſe invicem habent, diverſum arguunt ſubjectum, hinc ſane colligere licebit, mentem noſtram *ſubſtantiam* eſſe, a qua cogitandi varii modi proveniunt, & in qua iidem tanquam ſubjecto recipiuntur, ſed *a corpore diſtinctam*, omnis materiæ & extenſionis expertem.

31. Quale vero illud *ſubjectum* ſit, quod materiam non habet, realiſſimum tamen & maxime poſitivum exiſtit, a quo tot reales procedunt effectus, quot a materia provenire nunquam poterant, indicare me non poſſe ingenue fateor.

32. Nec indicant, qui mentem *ſubſtantiam cogitantem* dicunt. Cum enim cogitationes ſint modi, quin & ipſæ facultates, a quibus illæ procedunt, ad modos ſint referendæ: hi vero ſubjectum ſupponant, nobiſcum tandem confiteri debebant: mentem eſſe ſubjectum, neſcio quod, nobis ignotum, quod cogitandi & volendi potentia eſt inſtructum.

33. Temerarii autem ſunt, qui, cum credant nil ſe poſſe concipere, quod non queant imaginari, nihil item eſſe quod non eſt extenſum, oculis videri, manibus contrectari poterat; mentem ex particulis materiæ componunt. Quis enim crederet hos quidem, quid dicant aut loquantur ſatis intellexiſſe.

34. Ex elementis generatim compoſitam mentem noſtram, *Empedocles* judicavit: ex igneis atomis con-

conflatam *Democritus* credidit: ex aere, *Anaximenes*; ex aqua *Hippocrates*, ut quibusdam videtur; ex igne & aere, *Epicurus*; ex stellarum cœlesti materia *Heraclitus*. Alii ex æthere purissimo, vicissim alii ex aere & æthere eandem derivarunt. Et quis somniis istis antiquorum pariter & recentiorum enarrandis sufficeret.

35. Certo vero certius est, infantiæ hæc sapere præjudicium. Pueri cum sumus, materialibus unice movemur, nilque illic esse, ubi nil videmus, credere solemus. Ubi ad maturiorem ætatem pervenimus, accuratius equidem & cum majori attentione de rebus judicare deberemus, sed ægrius id plerumque procedit, unde errores erroribus cumulare, quam præjudicatas deponere sententias malumus.

36. Qui supponunt, mentem ex particulis materialibus esse conflatam, nisi ludere in re gravioris momenti voluerint, operationes mentis ex particularum indole imaginabiliter demonstrare debebant. Sed quis est, qui quascunque, qualescunque, aut quantascunque particulas conceperit, vel unam saltem cogitationem, ex particulis istis quas fingit, derivare potuit?

37. Finge particulas rotundas, sphæricas, adeoque ad motum maxime comparatas, concipe particulas quadratas vel cubicas, adeoque magis quietas, suppone quamcunque earum figuram, exilitatem, aut crassitiem, finge particulas celeres, vel tardas, suppone quicquid placuerit, & modum imaginabilem ostende, qui hinc idea vel conceptus, non tantum entis singularis, sed & universalis, non tantum corporeæ, sed & spiritualis, reflexa item cogitationum perceptio, judicium, aut ratiocinatio, volitio, & quicquid est hujus generis, queant derivari.

38. Hoc ipsum vero est quod *Spinozæ* pariter ac *Hobbesio* debebat opponi. Illi enim mens est subtilissima corporis nostri portio, huic vero accidens corporis, vel motus in organis. Stultæ sane & absurdæ sunt hypotheses de mente formatæ, Philosopho plane indignæ, quæ solvendis effectibus, quos menti adscribimus, neutiquam sufficiunt.

39. Quo magis ergo, mens & corpus differunt, eo magis arctissimum illud, quod inter diversissimas hasce substantias intercedit vinculum mirantur Philosophi, ut sint, qui vix sibi temperare possint, quo minus inter monstra nobilissimam hancce Dei referant creaturam.

40. Mentem agere in corpus, ad arbitrium suum huc illuc ve istud movendo notius est, quam ut in dubium vocari possit. Vicissim vero corpus agere in mentem, negari nec poterat, nec debebat. Dum enim sentiendo, audiendo, videndo, dolendo, ab externorum sensuum corporeo contactu corpus patitur, mox status mentis nostræ mutatur, novisque occasio præbetur cogitationibus.

41. Ut vero hæc omnia vel sola confirmat experientia, fallere heic nescia, ita quæ sit arctissimi hujus commercii ratio, hoc tale est, quod explicari non poterat. Nec mirum. Mentis enim ideam adæquatam non habemus, quæ huic difficultati solvendæ posset sufficere.

42. Mediantibus Spiritibus animalibus, quo nomine subtilissima sanguinis portiuncula venit, non sensu, sed intellectu deprehendenda, hanc actuum mentis & corporis nostri reciprocationem peragi, omnes credunt; sed quæ inter cogitationes & volitiones, mentis no-

noſtræ actus, ſpiritus item animales, non ſine omni extenſione concipiendos ſit connexio, hoc ipſum eſt, quod indicari non poſſe, ingenue fatemur.

43. Ad ſolum ergo ſummi Numinis beneplacitum confugiendum plerique judicant, quo voluit diverſas haſce ſubſtantias, tam arcte inter ſe eſſe conjunctas & connexas, ut ad motus in corpore, motus in mente, & viciſſim ad motus mentis, certi motus in corpore ſequantur.

44. Qui vero Deum ſolum hic omnia peragere, motaq; mente movère corpus, moto autem corpore mentem iterum movere credunt, hi certum ſupponunt, creaturas nihil, Deum vero omnia ſolum peragere, quod & Scripturæ & rationi eſſe adverſum, ab aliis dudum eſt demonſtratum. Quodſi Deus, ſpiritualis ſubſtantia, movet hoc univerſum, materiale licet ac corporeum, qui non potuiſſet menti, quam ad imaginem ſuam formavit, talem pro lubitu ſuo concedere potentiam, qua exiguum hocce corpuſculum movere & dirigere ipſa poſſit.

45. Vanum vero & inutilem ſuſceperunt laborem, qui ad operationes, quæ in corpore peraguntur, rectius concipiendas, tertiam quandam partem hominis eſſentialem, a corpore & mente diſtinctam excogitarunt. Precaria namque hæc eſt hypotheſis, nec tollit difficultates, quas tollere debebat. Erit namque tertia illa pars vel extenſa, vel omnis extenſionis expers; ſi illud, ad corpus pertinebit, ſi hoc, qui a mente ſit diſtincta, demonſtrari debebat. Quicquid ceterum dixerint, dubia eadem remanebunt.

46. Subſtantias operationes diſtinguunt. Quicquid vero eſt operationis in nobis deprehenſæ, vel ad cor-

pus, vel ad mentem, nunc cum corpore, nunc ſine illo operantem poterat revocari. Entia ergo præter neceſſitatem multiplicant, qui trium partium eſſentialium in homine ſunt Patroni.

47. Et ipſa prima hominis origo, & interitus, duas ſaltem partes hominis eſſentiales demonſtrant. Formavit Deus hominem, ut docent Sacræ Pandectæ, ex limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitarum, & factus eſt homo vivus. Cum moritur homo, & ſarcinam hanc deponit anima, duæ iterum partes ſe produnt. Manet enim corpus ex anime, anima ſemel in hunc rerum ordinem admiſſa perennat. De tertia ergo parte, nihil vel Natura, vel Scriptura, illis præſertim locis, quæ de hominis partibus eſſentialibus ex inſtituto præcipiunt.

48. Quodſi ſanguinem, ſpiritusque animales cum *Connore* aliisque, tertiam partem, dicere velles, e quidem tribus hominem conſtare partibus certiſſimum foret. Certum tamen & hoc eſt, peculiarem & a corpore diſtinctam ſubſtantiam, nec ſanguinem nec animales illos Spiritus conſtituere, cum ad ſubſtantiam extenſam, quam corpus dicimus, & poſſint & debeant revocari.

49. Gravius vero ſine dubio aberrant illi, qui mentem, ſubſtantiæ divinæ particulam dicere non verentur, tertiam vero quam addunt partem, ex cœleſti ſiderum materia derivant. Antiquiſſimus hic eſt error, quem in Platonicis, Stoicis, Pythagoræis, aliisque dudum alii rejicere, abſono autem de duplici principio, bono & malo, nititur commento. Deum rerum efficientem & & finalem eſſe cauſam, & ſana ratio & Scriptura Sacra com-

commonstrat; ex essentia ejus, vel mentes, vel alias res creatas prodiisse, nec hæc nec illa docet. Quodsi mentes sunt essentiæ divinæ particulæ, aut dicendum, ipsum Deum peccare, multisque vexari miseriis & calamitatibus, aut statuendum, Deum in particulas discerpi, & dilacerari, quorum utrumque & est ineptum & impium.

50. Sed ut in excessu peccant trium partium defensores, ita in defectu peccarunt illi, qui hominem sola mente constare credidere, corpus pro carcere & ergastulo habentes, in quod mens detrusa, ut pænas lueret peccato debitas. Mera namq; hæc sunt somnia, mera commenta, quæ ut sine ratione allegantur, ita sine operosiori refutatione mox rejiciuntur.

51. Supponit hypothesis illa, animas præ extitisse ante corpora, & peccato, nescio quo, ut in corpora detruderentur, meruisse; quorum tamen nihil demonstratum hactenus fuisse video. Audiverant aliquid de feliciori hominis statu, advertebant mentem a corpore iterum separatam, feliciorem degere vitam, hæc ergo sufficere credebant commento huic, hominem sola mente absolvi, & mere accidentalem, hanc inter & corpus intercedere unionem.

52. Sunt qui ejusdem erroris Cartesium convincere, ex primo quod assumpsit, disputaturus contra Scepticos, principio: *Cogito ergo sum*, fuere annisi. Sed Philosophiæ Cartesii hoc est adversum, nec consequentias minime firmas Philosophus unquam admiserit.

53. Certum hoc interim est manetque, mentem ipso corpore longe excellentiorem esse substantiam, qua fere sola homo brutis præstat. Quodsi enim vel maxime bruta, non mera esse corpora dixeris, sed princi-

pium spirituale, percipiens, dirigens intra se habere credideris, multis tamen modis spiritualem illam, quæ est in nobis substantiam, illud principium, quod est in brutis, perfectio ne vincere, ipsa operationum hominum ac brutorum differentia satis commonstrat.

54. Ceterum ut mens & corpus substantiæ sunt arctissimo colligatæ vinculo, ita nec dubium quin simul illæ operentur. Sunt vero & aliæ *operationes*, quæ tantum vel ad *corpus*, vel ad *mentem* referri debebant. Has mentales & puras; illas corporeas voco, quemadmodum istæ, ad quas mens pariter & corpus concurrunt, communes, mixtæ, & propriissime humanæ possunt appellari.

55 In operationibus hisce *vitæ* consistit exercitium, unde pro diversitate illarum, vita quoque hominis variat, ut tamen cessante una, cesset & altera. Est enim vita alia corporea, quam animalem alii vocant, & vegetativam ac sensitivam comprehendit, alia rationalis, alia denique significatu propriori humana.

56 Ad *animalem vitam* pertinet, quod nutriantur homines, nutriendo sensim augescant, similia mediantibus novis seminibus producant. Huc vero sensus quoque, ut dicit motum in organis sensoriis, revocari debebat.

57. In sanguine autem & spiritibus animalibus, qui vero simul organa in corpore nostro, ad scopum huncce satis confirmata requirunt, vita hæc est quærenda. Quodsi animæ vegetativæ ac sensitivæ notiones placuerint, non pugnabo, sedulo saltem cavendum, ne dum res toto genere diversæ, uno efferuntur nomine, pessimæ rerum distinctarum confusioni, hæc nominis identitas, præbeat occasionem. Nec suaderem, ut per abstractio-

ctionem quandam, satis ineptam, generaliorem animæ conceptum, qui tum vegetativæ, tum sensitivæ, ac rationali competere possit, investiges. Multo minus vellem, ut animam rationalem re ipsa cum vegetativa & sensitiva convenire credas, aut alia defendas, quæ res non explicant sed implicant, Philosophiam obscuram, ineptam & stolidam reddunt.

58. Scriptura animam brutorum in sanguine quærit, nec aliud est *anima sensitiva* quam subtilissimus corporis liquor, partes corporis continue actuans, qui corpore pereunte perit, inque tenues dissipatur auras.

59. *Vita rationalis* menti competit, & cogitando, intelligendo & volendo se ex serit. Intellectus namque & voluntas facultates mentis sunt præcipuæ, a quibus provenit, quicquid est operationis puræ & mentalis. An præter has aliis adhuc potentiis mens nostra sit instructa, nec affirmare, nec negare volumus. Tunc demum, quas facultates mens nostra possideat intelligere incipimus, cum iis semel usi sumus. Quicquid hactenus sumus experti, ad intellectum & voluntatem redit, forte plures facultates experturi, ubi mens a corpore separata, vel corpori subtiliori fuerit conjuncta.

60. *Humana* denique vita in sensu consistit, cum judicio mentis, reflexione in perceptiones nostras conjuncta, imaginativæ facultatis exercitio, motu corporis nostri voluntario, appetitu sensitivorationali, sermone, loquela, aliisque actibus, ad quos mens pariter & corpus concurrunt.

61. Vitæ *mors* opponitur, quæ omnimodam operationum & actuum vitalium dicit cessationem.

62. Nec

62. Nec vero ut vita triplex, ita totuplex quoque mors existit. Mentem enim nostram, ubi semel existere cepit, perennare, & illius natura, & Dei bonitas ac justitia satis evincunt, id quod & saniorum gentilium plurimi assecuti, de quo alia occasione uberius dicendum.

63. Duplex ergo tantum mors existit. Altera quidem vitæ animali opponitur, & in dissolutione corporis, animæque corporeæ consistit, deficiente igne vitali, Spiritibusve animalibus. Altera vero vitæ humanæ est privatio, qua unio mentis cum corpore dissolvitur, mutuum utriusque commercium tollitur, deficiente ministro, quo hactenus mens ad operationes humanas absolvendas fuerat usa.

64. Nulla tempore alteram videtur antecedere, natura tamen mors animalis, morte humana est prior. Ubi enim in auras dissipatus ignis vitalis, spiritus animales in cerebro stabulantes evanuere, corpus animale moritur, omni decinceps sensu, motuque destitutum, ad mentis imperium & mutuum cum hocce commercium continuandum prorsus ineptum, ut tandem mens habitaculum illud suum relinquere cogatur.

65. Quamdiu mens est in corpore, non tota est in hoc toto corpore, nec tota in qualibet corporis humani parte habitat, ut credidere aliqui, animam sensitivam cum rationali manifeste confundentes.

66. Miror sane quod lego: *Æque intellectus est in pedibus, parte vilissima, ac in capite, arce sapientiæ: æque voluntas est in ventriculo, ac in oculo, æque in abdomine, ac in facie.*

67. Rectius

67. Rectius illi qui cerebrum mentis nostræ sedem esse statuunt, cum in hoc tanquam in centro omnes nervi concurrant. In capite sunt organa pleraque sensoria, ut nobilissima corporis nostri pars, nobilissimo hoc horpite minime sit indigna.

68. Cum ipsa vero mentis substantia effectus minime sunt confundendi, hos enim in corde, aliisque corporis nostri partibus sese exserere lubenter damus. Scilicet ipsa mens in capite, tanquam in metropoli quadam habitat, ministerio Spirituum animalium, qui sunt ad nutum illius paratissimi, stipata, per quos quicquid est organi in reliquo corpore nostro ad motum non inepti, regit, dirigit atque gubernat.

69. Ceterum cum quotidie homines moriantur, haud vanum hoc ipsum nobis præbere poterat documentum, non ab æterno homines extitisse, cum nulla ratio, quare id quod est æternum, necessariam & perpetuo duraturam non obtineat existentiam.

70. Hujus tamen erroris incusatur *Aristoteles*, qui ut mundum ipsum, ita hoc quoque nobile mundi compendium, inepte crediderit æternum. Sane non tantum Scriptura Sacra, nec mundum, nec homines ab æterno fuisse docet: sed quantum ad originem hominum, ipsa ratio ex inventis & excultis scientiis, gentium Annalibus, idem haud obscure concludit. Certe longe aliam scientiæ & artes ante quatuor vel mille annos habuissent faciem, si ab æterno homines extitissent, cum vel mille annorum spatio inventa hominum, quos ipse Aristoteles sciendi cupidos dixit, mira acceperint incrementa.

71. Nec tamen meliora illorum sunt asserta, qui

C ho-

homines, admirandas illas ſubſtantias, vermiculorum aut fungorum inſtar de terra prorupiſſe crediderunt, ex ſaxis prodiiſſe durum hocce mortalium genus dixerunt, aut aliis commentis in ſubſidium vocatis, primam hominis originem explicarunt. Non Philoſophis, ſed Pictoribus & Poetis hæc ſunt digna ſtatuta, quibus fingendi ſemper fuit æqua poteſtas. Inepta ſane hæc ſunt & ridicula, nec turpius ſe unquam traduxere Philoſophi, quam cum animum ad primas hominum natales explicandas adjecere.

72. Prima hominis origo res eſt facti, quæ non tam ex rationis dictaminibus, vel conjecturis ne rationi quidem ſatis convenientibus, quam antiquiſſimis potius, gentis antiquiſſimæ Annalibus, quales libri Moſaici pandunt, quibus ipſi gentiles pretium aliquod ponebant, repetenda venit.

73. Deo ſane digna, artifice ſapientisſimo, hæc artificioſisſima corporis humani machina, in qua plura ſunt miracula, quam particulæ. Ad Deum mentis noſtræ ſubſtantiæ illius realiſſimæ natales referendæ: nec alium quam ſummum hoc Numen miranda ſubſtantiarum quæ hominem abſolvunt unio, habere poterat Autorem. Sane qui Deum quærit, ſe ipſum ſaltem intueatur, & luculentisſima exiſtentiæ, ſapientiæ, bonitatis, ac potentiæ divinæ documenta, intra ſe ipſum deprehendet.

74. Huic ergo vivamus, qui vivere nobis dedit, huic & mentem & corpus, noſque totos regendos & ducendos tradamus. *Intellectum* nobis dedit, hunc ergo, ejusque voluntatem ſanctisſimam, rite cognoſcamus,

elegantiorem noſtram Philoſophiam reputantes, Deum ejusque decreta noſſe. *Voluntatem* dedit cum deſiderio boni infiniti, quod ſolum mentem noſtram quietam & tranquillam reddere poteſt, Deo ergo, ſummo illi bono, infucato adhæreamus amore, in amore vero virtutem exhibeamus, non fucatam illam & hypocriticam, quæ cum voluptate, intolerabili præſertim ambitione, avaritia, pertinacia, invidia, aliorum oppreſſione, aliisque vitiis, ſub pietatis tamen ſpecie aliquando incedentibus, eſt conjuncta: ſed veram & genuinam, quæ infucatum Dei amorem agnoſcit fundamentum. *Corpus* dedit, illudque variis membris inſtruxit, hæc ergo non nequitiæ, ſed juſtitiæ ſint arma, ad exequendum, quod verum rectumque cognovimus, paratiſſima. Verbo, ita vivamus, ut hinc Dei gloria, noſtra aliorumque ſalus vel promoveatur, vel conſervetur.

75. Vidimus ergo, quantum inſtituti permiſit ratio, hominem *rem* eſſe vel *creaturam*, ex *mente finita*, & *corpore organico conſtantem*. Unicum reſtat, ut quid de recepta illa, quæ martyr Logicorum dici meruit, hominis definitione, qua *animal rationale* vocatur, ſit ſentiendum, paucis exponam.

76. Miror ſane pro exemplo perfectæ definitionis illam allegari, quæ nec clara, nec accurata, ut rigidum ad regulas bonæ definitionis ſuſtinere poſſit examen.

77. Ut enim taceam, quod tamen alii tacendum vix credunt, admirabilem illam duarum ſubſtantiarum unionem hac definitione ſatis perſpicue inſinuatam non

 eſſe:

esse: certum est, claræ ac distinctæ nostræ cognitioni illam minime inservire, quam tamen definitiones unice intendunt.

78. Clarius quid sit homo, quam quid sit *animal rationale* intelligo, idemque sine dubio confitebuntur, qui vel autoritatis, vel antiquitatis præjudicio non laborant. Pone *animal* substantiam esse animatam, viventem, sensu præditam, dubito an clariores hos sit depresurus conceptus, sicubi accuratiores de illis instituere placuerit meditationes. *Rationale* vero ambigui est significatus vocabulum, sed æquivocationem obscuritatis esse causam, omnes fatentur. Quocunque ceterum sensu vocabulum illud acceperint, minus accurata hæc erit differentia.

79. Quodsi *rationale* idem est, quod cognitionis particeps, quid vetat bruta quoque animalia rationalia salutasse, cum his cognitionem non denegent tribuant, decantatæ hujus definitionis Patroni. Si *rationale* id est, quod ex ignotis nota deducere potest, novo hæc differentia laborabit vitio. Ex ignotis namque nota deducere minor est hominis perfectio, major vero est apprehensio simplex, quam & cognitionem noeticam appellant, cum quo perfectior homo redditur, mente rerum cognitione illustrata, eo minus ratiocinetur. Dicendum ergo foret, hominem quo redditur perfectior, eo magis naturam suam amittere, quod nemo facile admiserit.

80. Sed aliud adhuc est quod huic objici, non sine ratione, poterat differentiæ. Ipsimet, qui hanc probant definitionem, requirunt ad differentiam, quæ essentiam rei rite explicat, ut sit primus conceptus, cujus

jus ratio a priori dari non poterat, ex quo vero prædicata necessaria, tanquam a ratione fluunt & deducuntur. Id vero hic minime observatum esse crediderim. Quærenti enim, quare homo est rationalis? cur non apte responderem, quia merum corpus non est, sed principium cogitativum corpus inhabitat, quod mentem dicimus, vt volendi, ita & cognoscendi, percipiendi, iudicandi, & ratiocinandi potentia instructum.

81. Sed nec *genus*, quod animal constituit, rite assignatum. Animal, ut docent tabulæ prædicamentales, sub corpore continetur, spirituali substantiæ opposito, dicere ergo hominem esse animal, idem est, quod dicere hominem esse corpus, quia cum alterum, ut habet regula ante prædicamentalis, de altero, tanquam de subjecto prædicatur, quæcunque de hoc prædicato dicuntur, dicuntur etiam de subjecto. Sed quis hominem esse corpus, concesserit. Hominem habere corpus nemo negat, sed esse corpus, hoc est quod infitiamur. Et caput habet homo, & ventrem, & pedes, nec tamen homo vel caput, vel venter, vel pes dici poterat. Mentem quoque habet, quæ Spiritus existit, ac nobilior hominis pars est, nemine negante nec tamen mens dici poterat: quamvis, cum a potiori fiat denominatio, tolerabilius erratum fuisset, si hominem Spiritum vel mentem vocassent. Ubi res ex duabus substantiis, ut homo ex mente & corpore, est conflata, composita est substantia, male vero una exillis generis loco allegatur.

82. Denique, ut alia taceam, quæ satis ineptam illam esse definitionem, ulterius probare poterant, certum est, in definitione *genus* convenientiam exprimere

debere, quam res habet cum illis, quæ maxime ſunt cognata, unde proximum omnes requirunt: *differentiam* vero indicare rurſus debere, quomodo res ab illis præſertim differat, quæ ſunt eidem maxime affines. Hæc vero definitio, ſupponit hominem brutis ſimiliorem eſſe, quam vel Deo vel Angelis, quod minime concedendum, humanæ noſtræ naturæ excellentia prohibet. Quamvis enim Platonicis nunquam conceſſerim, ſola mente hominem abſolvi, præſtantiorem tamen hominis partem illam eſſe, minime negandum. Deo ergo & Angelis magis nos eſſe affines, quam beſtiis, ſi non ſecundum illa quæ ſenſus afficiunt, ſed quæ ſenſus fugiunt, ſolaque mente pervidentur, præſtantiora autem ſunt in homine pro nuntiandum fuerit, omnino ſtatuendum putamus.

83. Quo minus ergo receptam illam hominis definitionem probare poſſim, ſat graves me habere cauſas, neminem non intellecturum facile ſpero. Non placet mihi illorum philoſophandi methodus, qui a receptis doctrinis ſine ratione prægnanti recedunt, ſolo novitatis ſtudio, recedunt vero hodie plurimi: nec tamen antiqua, quia ſunt antiqua, ſtatim probo. Antiquam doctrinam ſequor, ubi fundatam invenio: deſero vero, recentioribusque ſubſcribo, ubi illa ſe minus mihi probaverit, quia libere philoſophandum, omnes confitentur.

